

Tillsyn i Skyddade områden

2014

En rapport från Miljöförvaltningen

stockholm.se

Innehåll

Tillsyn i Stockholms skyddade områden 2014	3
Tillsynsobjekt	3
Tillsynsarbetet	4
Nackareservatet i Stockholms stad	6
Judarskogens och Kyrksjölötens naturreservat	8
Flatens naturreservat	12
Sätraskogens naturreservat	15
Hansta naturreservat	18
Igelbäckens kulturresevat	22
Grimsta naturreservat	26
Tillsyn av interimistiskt skydd i Nationalstadsparken	28

Tillsynsrapport 2014 Skyddade områden
Mars 2015

Dnr: 2015-3377

Kontaktperson: Nette Bygren/Helene Petterson/Anna Edström

Tillsyn i Stockholms skyddade områden 2014

Stockholms stad har åtta kommunalt skyddade naturområden – sju naturreservat och ett kulturresevat – i vilka miljöförvaltningen utövar tillsyn enligt miljöbalken. Reservaten innehåller även tre så kallade Natura 2000-områden som utpekats enligt EU:s habitatdirektiv. Under 2011 tillkom dessutom ett interimsskydd enligt 7 kap. 24 § miljöbalken för träden i Nationalstadsparken. Skyddet gällde fram till maj 2014 när skyddet övergick till utökade bestämmelser inom detaljplanelagda områden inom Nationalstadsparken.

Tillsynsobjekt	Laga kraft år	Yta i hektar	Natura 2000-område, utpekad p.g.a.:
Judarskogens naturreservat	1995	95	St. vattensalamander + Fuktskog
Kyrksjölötens naturreservat	1997	50	St. vattensalamander + Sjö med kransalger + Fuktskog
Hansta naturreservat	1998	280	Ek-hassellundar
Grimsta naturreservat	2004	320	
Flatens naturreservat	2006	760	
Igelbäckens kulturresevat	2006	411	
Sätraskogens naturreservat	2006	256	
Nackareservatet i Stockholms stad	2006	99	
Interimsskydd för träd i Nationalstadsparken (till maj 2014)	2011	1750	
Summa		4021	

Tillsynsarbetet

Miljöförvaltningen söker systematiskt följa upp tillståndet för de värden som reservaten avser skydda, med hänsyn till de mål som satts upp i reservatsbeslut och fastställda skötselplaner. I tillsynsarbetet kontrolleras efterlevnad av syften, föreskrifter, dispenser och andra beslut som fattats med stöd av 7 kap miljöbalken.

Med rådgivning, information och en dialog med reservatens förvaltare skapas förutsättningar för att de skyddade områdenas syften ska kunna tillgodoses. Detta är förebyggande tillsyn. Genom tillsynsarbetet bidrar miljö- och hälsoskyddsnämnden till en god naturvård i de skyddade områdena.

Bevarandestatus

En del i uppföljningen av *bevarandestatus* ligger utanför den operativa tillsynen men är till stor hjälp vid rådgivning till förvaltarna om lämpliga prioriteringar som både förebygger försämringar och överträdelser, samt gynnar friluftsliv och naturvärden.

Med bevarandestatus för en naturtyp/livsmiljö menas summan av faktorer som påverkar livsmiljön och dess typiska arter när det gäller utbredning, struktur och funktion samt de typiska arternas långsiktiga överlevnad. Vid bedömning av bevarandestatus för rekreativa värden har områdenas status för rekreation, friluftsliv inklusive tillgänglighet, sociala och pedagogiska värden vägts in.

Det aktuella tillståndet för bevarandevärdena jämförs med de förhållanden som rådde då reservatet bildades. För att statusen ska bedömas som ”Gynnsam” ska de värden som har varit centrala för reservatets tillkomst bedömas vara goda och långsiktigt hållbara. Ser förvaltningen en klar negativ påverkan på de centrala värdena jämfört med ursprungsläget bedöms bevarandestatusen vara ”Ej gynnsam”. Om påverkan eller förändringar skett i båda riktningar kan statusen vid bedömningstillfället anses antingen ”Övervägande” eller ”Mindre” gynnsam, beroende på vilken påverkan som dominerar.

Bedömningen grundar sig på förvaltningens fältinspektioner under året, uppföljning av tillsynsärenden, inventeringar och utlagda provrutor samt andra undersökningar.

I bedömningen väger förvaltningen samman efterlevnaden av beslut som fattas med stöd av 7 kap miljöbalken, insatser som skett inom ramen för förvaltning och skötsel samt påverkan från omgivningen.

Förvaltningen gör också en bedömning av trenden, det vill säga, om de biologiska och rekreativa värdena i reservatet utvecklas i en positiv eller negativ riktning.

Genomförda undersökningar i reservaten

Tanken med förvaltningens olika undersökningar av rekreation och biologisk mångfald är att fånga upp förändringar i tid, så att åtgärder kan sättas in vid behov.

Under 2010 gjordes en undersökning där provrutor lades ut för naturtypen barrskog och under 2011 undersöktes ekmiljöer på liknande sätt. 2012 följde förvaltningen upp hävdgynnad flora i reservatens öppna gräsmarker och 2013 följdes tidigare kända lokaler för ett antal skyddsvärda växter upp.

Under 2014 har två studenter genomfört undersökningar i natur- och kulturreseervaten inom ramen för sina examensarbeten. I det ena examensarbetet har besökare i hälften av reservaten tillfrågats på plats om bland annat reservatens betydelse. Huvudsyftet har varit att testa och utvärdera en lämplig metod för att genomföra framtida besöksundersökningar. Exmensarbetet förväntas bli klart senare under våren 2015.

I den andra undersökningen har ett urval av förskolor inom 300 respektive mellan 300-1000 meter från reservaten tillfrågats genom en webenkät om vilken användning och betydelse reservaten har för förskolebarnen. Totalt har 119 förskolor svarat, vilket innebär en svarsfrekvens på 47 %.

Resultatet från enkäten visar inte helt oväntat att förskolorna inom 300 meter besöker reservaten ofta, medan de som ligger inom 300-1000 meter besöker reservaten då och då. Besöken sker året runt, med något färre besök vintertid. De målpunkter och aktiviteter som är mest populära för förskolorna är de som har störst anknytning till naturen i sig. Skogen och öppna ytor är de mest besökta platserna. Uppleva natur, promenera, leka fritt och samla naturföremål är de vanligaste aktiviteterna. Förskolorna ser

huvudsakligen positivt på förskolebarnens möjligheter till rekreation i reservaten. Det viktigaste för förskolorna är att naturen i sig framhävs och skyddas samt att tillgängligheten till och inom reservaten är god.

Examensarbetet lyfter särskilt fram tre förslag för att upprätthålla och förbättra möjligheterna till rekreation för förskolebarn i stadens natur- och kulturresevat:

- Fokus bör ligga på att framhäva naturens egna värden, snarare än att på anläggningar och andra attraktioner. Konkreta förslag är förbättrad renhållning samt att lekplatser för barn bör vara en del av naturleken genom exempelvis kojor, äventyrsstigar och hinderbanor.
- Satsning på att naturens potential för inläring. Detta går nära ihop med leken och kan förslagsvis innefatta information om naturen och reservatsområdena till både förskolepersonal och barn, barnanpassade informationsskyltar, upptäcksstigar och skyltar med naturuppgifter till barn.
- Säkra en god tillgänglighet till och inom reservatsområdena. Se över alternativen att ta sig dit, såväl till fots som kollektivt, samt om det går att reglera trafik som försvårar besök. Inom reservatet skulle fler rastplatser samt vatten- och toalettmöjligheter öka tillgängligheten.

Examensarbetet blev klart i februari 2015, men ytterligare analyser av resultaten från respektive resevat kommer att fortsätta under våren och delges reservatsförvaltarna vid kommande rådgivningstillfällen.

Nackareservatet i Stockholms stad

Skogslandskapet i inre delen av Tyrestakilen utgörs idag av de båda kommunala naturresevaten Nackareservatet i Stockholms stad respektive Nacka kommun. Reservaten nyttjas för många friluftaktiviteter som vandring, orientering, skidåkning, skridskoåkning, fiske, cykling, svamp- och bärplockning. Lilla Sickla vid Sicklasjön är ett av de värdefullaste områdena i Stockholmdelen av Nackareservatet, både när det gäller natur och kultur.

Inne i Hammarby Sjöstads bostadsområde ligger en enklav av reservatet – Sickla ekpark. Ekbacken är mycket uppskattad av

invånarna som närnatur. Insektsinventeringar på platsen visar att ett flertal arter av skyddsvärda insekter trivs i ekarna.

Efterlevnad av bestämmelser

Miljöförvaltningen har under året utfört inspektioner i reservatet, enskilt och tillsammans med stadsdelsförvaltningen som förvaltar reservatet. När det gäller klagomål gäller en stor fråga cykling i terräng. Förvaltningen får in klagomål på att cykling sliter på stigar och marktäcket i skogen. Samtidigt har det kommit in många synpunkter från cyklister som anser att cykling ska tillåtas i terräng. Det är idag inte tillåtet enligt Stockholms lokala trafikföreskrifter och därför inte heller möjligt att tillåta i reservatet. En lösning som har diskuterats är att anordna särskilda leder där det ska vara tillåtet att cykla.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Nackareservatet

Förvaltaren, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, har även i under 2014 fått resurser från den centrala medelreserven för att utföra skötselinsatser i reservatet. Under året har stadsdelen bland annat gallrat i skogen vid ravinen vid Axvällsvägen där ett stort antal aspar tidigare ringbarkats. Arbetet har bedrivits på ett sätt som gynnar reservatens värden.

Den ideella föreningen Lilla Sickla vänner har, i samråd med miljöförvaltningen, fortsatt de goda naturvårdsinsatserna vid Lilla Sickla. Miljöförvaltningen har vid ett tillfälle under året, diskuterat lämpligt skötselupplägg i fält med föreningen och vid ett tillfälle med förvaltaren.

Naturskyddsföreningen har slagit ängs- och hagmarkerna vid Ekudden enligt sitt brukaravtal med staden.

Statusbedömning Nackareservatet i Stockholm stad

Bevarandestatusen för Nackareservatets naturvärden bedöms främst utifrån området som en sammanhållen regional värdekärna, med dess variation av värdefulla biotoper. Inom Stockholmsdelen bedöms bland annat tillståndet för ekmiljöerna och strandmiljöerna men även de skogliga delarna.

Tidigare års inventeringar har visat på övervägande gynnsam status för ekmiljöerna och gräsmarkerna men ogynnsam status vad gäller mängden död ved i skogsmarkerna. För att förbättra statusen i naturmiljöerna har förvaltningen framfört att det behövs en ökad adekvat skötsel av ekmiljöerna, mer död ved i skogsmarkerna samt en mer differentierad skötsel av gräsmarkerna.

Bevarandestatusen för de rekreativa värden i Stockholms del av Nackareservatet bedöms främst utifrån områdets status för

närrekreation och som entré till det stora friluftsområdet. Tillgänglighet och tillstånd för sociala, estetiska och pedagogiska värden vägs in. Årets skötselinsatser har varit positiva för besökarnas möjlighet att nyttja reservatet fullt ut. Vissa stigsystem behöver dock fortfarande ses över vad gäller slitage och tillgänglighet, och det finns ett fortsatt behov av naturvårdande röjningsarbeten.

Till grund för bedömningen ligger i viss mån även preliminära resultat från de enkätundersökningar som har genomförts hösten 2014 bland ett urval förskolor. Reservaten fungerar mycket väl för friluftsliv och naturundervisning.

De 18 förskolor runt Nackareservatet som har svarat på enkäten har angett att det bästa är att det är nära, att det är spännande i naturen, att klättra i bergen, att leka, upptäcka och lära i skogen. På frågan vad som är sämst svarar de att det finns lösa hundar, lång promenadsträcka, eller att det inte finns något dåligt.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Nackareservatet år 2014 är "Övervägande gynnsam".

Trend: Statusen är under förbättring. De senaste årens skötelsatsningar anser förvaltningen vara ett steg i rätt riktning. Om de skötselåtgärder som nu utförts under året följs upp med återkommande skötsel kan områdets värden förstärkas. Miljöförvaltningen arbetar dock vidare med förslag till hur skötseln skulle kunna utvecklas, bland annat för områdets gräsmarker.

Judarskogens och Kyrksjölötens naturreservat

Judarskogens och Kyrksjölötens naturreservat hör till stadens mindre naturreservat. De är mycket välbesökta och har stor betydelse både för invånarna i Bromma och i hela västra Stockholm.

Närheten till tunnelbanan gör områdena lätta att nå och reservaten är tillräckligt stora och varierade för att motivera en långväga utflykt. Särskilt skol- och förskolegrupper från olika stadsdelar använder områdena i sin verksamhet. Skolan Nya Elementar använder regelbundet Kyrksjölötens naturreservat i undervisningen.

Stora delar av båda reservaten är utpekade som Natura 2000-områden enligt EU:s art- och habitatdirektiv, vilket innebär ett internationellt åtagande.

Efterlevnad av bestämmelser

Generellt har efterlevnaden av bestämmelserna varit god i Judarskogen, med undantag för mindre nedskräpning och otillåten bostättning. Otillåten bosättning och nedskräpning har även förekommit under året i Kyrksjölöten. Förvaltningen har gjort en åtalsanmälan för överskridande av tidsbegränsad dispens för upplag i samband med uppförande av en ny förskola vid Kyrksjölöten. Förundersökningen lades dock ner. I samma reservat har förvaltningen också uppmärksammat olovlig trädgård samt ottydlig gränsmarkering inom reservatet. Handläggning av dessa ärenden fortsätter under 2015.

Inga reservatstillstånd har kommit in i Judarskogen under 2014. I Kyrksjölöten har miljöförvaltningen (miljöanalys) själva sökt och beviljats reservatstillstånd för ny groddjursdam. Resterande två ärenden har varit mycket enkla och gällt förlängning av reservatstillstånd för upplag i samband med uppförande av ny förskola samt Mälarscouternas årliga ljusskväll. Den återkommande aktiviteten med valborgsmässoeld, som har ett flerårigt tillstånd, har hanterats väl.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Judarskogen

Under 2014 har miljöförvaltningen besökt reservatet vid sammanlagt fem tillfällen, varav tre i sällskap med Bromma stadsdelsförvaltning och deras entreprenör PEAB. Vid tillsynsrundan har främst skötselåtgärder diskuterats, men också klagomål och överträdelser.

Nio nya lindar har planterats i allén från Åkeshovs slott som kompensation för den grusade rasthagen för hästar från Åkeshovs ridskola som anlades på uppdrag av idrottsförvaltningen och fastighetsförvaltningen under 2013.

Stadsdelsförvaltningen har under året friställt en del ekar och glesat ut i brynzoner där asp och gran vuxit alltför tätt. I salamanderdammen har de rensat kaveldun manuellt. De har också glesat ur vegetationen och tydliggjort runt torpbebyggelsen och delar av ryssmuren i området.

I den löpande förvaltningen har stadsdelsförvaltningen sett över och underhållit bänkar, rastplatser och blöta gångvägar. Under hösten/vintern har de färdigställt nya spänger/bro över en särskilt fuktig del av stigen runt sjön Judarn. De har också påbörjat att anlägga ett nytt rastskydd i närheten av Baptistängen, som är en välbesökt målpunkt för förskolor och skolor. När det väl är på plats kommer det att utgöra ett bra komplement för friluftslivet där.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Kyrksjölöten

Under 2013 har miljöförvaltningen besökt reservatet vid sammanlagt fem tillfällen, varav två i sällskap med Bromma stadsdelsförvaltning och deras entreprenör PEAB. Vid de årliga tillsynsrundorna diskuteras främst skötselåtgärder i reservaten men också hantering av klagomål och överträdelser.

Ingen uppföljning har ännu skett av de groddjurstunnlar som trafikkontoret anlade 2013 under Spångavägen 2013. Det saknas därför dokumentation av vilken betydelse tunnarna haft för groddjuren i området under året. Trafikkontoret planerar dock för uppföljning under 2015. Skötsel av den groddjursdamm som förstörades under våren 2013 i Kyrksjölöten har skett i enlighet med en nyupprättad skötselplan. Skötseln har inneburit att den täta förekomsten av kavedun i dammen och buskar och högt gräs runt dammen har tagits bort. Dammen har därmed blivit mer synlig och tillgänglig för besökare. Inom ramen för ett särskilt projekt med finansiering av lokalt naturvårdsanslag och medel från centrala medelsreserven har en utredning av ytterligare groddjursdammar kunnat genomföras. Under hösten 2014 resulterade utredningen i att en ny damm grävdes inom koloniområdet i Kyrksjölöten. Ytterligare åtgärder är planerade inom projektet under 2015, bland annat en ny damm i Judarskogen. Sammantaget kan ovanstående åtgärder få en mycket positiv påverkan på områdets groddjur.

Statusbedömning i Judarskogen och Kyrksjölöten

Båda naturreservaten innehåller så kallade Natura 2000-områden, vilka har ett starkt skydd av EU:s art- och habitatdirektiv. Grunden för Natura 2000 var den för några decennier sedan starka förekomsten av större vattensalamander som vanligtvis trivs i den typ av fuktlövsskog som finns i de båda områdena. Men vid senare tidars inventeringar har arten inte hittats i något av områdena. År 2007 gjorde därför Länsstyrelsen följande bedömning av bevarandestatusen för större vattensalamander; *"Ej gynnsam i dagsläget, men arten har goda förutsättningar att återkolonisera om den får tillgång till lämpliga leklokaler."*

Länsstyrelsen och staden påbörjade ett projekt 2009 att återinföra arten i Judardammen. Våren 2009 flyttades tillfälligt 100 vuxna salamandrar från den livskraftiga populationen i Olovslundsdammen i Bromma till Judardammen. På grund av att större vattensalamander blir könsmogen efter 3-5 år har inventeringar genomförts sensommaren 2009 och 2012 samt hösten 2013. Resultatet från inventeringarna både 2012 och 2013, med 322 respektive 425 unga individer, visar på att arten har lyckats återkolonisera Judardammen. Detta förbättrar möjligheterna att Judarskogen ska kunna uppnå god

bevarandestatus enligt EUs art- habitatdirektiv. Eftersom försöket har fallit mycket väl ut kan det bli aktuellt att pröva metoden även i dammen i Kyrksjölöten redan under 2015.

Under 2014 har vattenvegetationen inventerats i både Judarn och Kyrksjön. Inventeringen har skett på uppdrag av miljöförvaltningen inom ramen för miljöövervakningen. Syftet har varit att kunna bedöma sjöarnas ekologiska status. Vattenvegetationen i Kyrksjön har även inventerats 2007. Sjön utgörs av naturtypen ”Kalkrikt mesotroft vatten med bentiska kransalger” och ingår i Kyrksjölötens Natura 2000-område. Vid inventeringen 2007 täckte beståndet av kransalgen rödsträfs cirka 80 % av sjöbotten och var i god kondition. Vid 2014-års inventering uppskattades beståndet täcka lika stor andel av sjöbotten. Totalt observerades sex olika arter av vattenvegetation, jämfört med fyra arter 2007. Kyrksjön har sammantaget bedömts ha ”Måttlig ekologisk status”.

Vid inventeringen i sjön Judarn observerades också totalt sex arter, med störst förekomst av kransslinga. Även Judarn har sammantaget bedömts ha ”Måttlig ekologisk status”.

Undersökningen av barrskogsmiljöer 2010 i de båda reservaten indikerade en gynnsam bevarandestatus i Judarskogen, medan statusen var ”Ej gynnsam” för Kyrksjölöten för barrskogens arter. Mängden död ved behöver ökas i Kyrksjölöten.

Förvaltningens undersökning 2011 indikerade att statusen för ekmiljöerna i Judarskogen är ”Övervägande gynnsam” medan den i Kyrksjölöten är ”Mindre gynnsam”.

2012 följde förvaltningen upp bevarandestatusen för öppna gräsmarker. De öppna fälten vid Judarängen slås med rotorslåtterbalk. För en förbättrad bevarandestatus skulle anpassade redskap behöva användas och skötseln bli mer differentierad jämfört med idag, med omväxlande träda och slätter.

2013 följde förvaltningen upp tidigare kända lokaler för skyddsvärda arter i reservaten. I Judarskogen besökte förvaltningen växtlokaler för vippärt, knärot och ryl, tre arter som växer i lund och skogsmiljöer. Bevarandestatusen vid dessa lokaler bedöms som god. I Kyrksjölöten besökte förvaltningen växtlokaler för vippärt och korskovall. Tillståndet för vippärten såg ut att vara gynnsamt medan korskovallen helt har försvunnit från området.

De rekreativa värdena i Judarskogen och Kyrksjölöten bedöms bland annat utifrån tillgänglighet, upplevelsevärden samt möjligheten till pedagogik för besökarna. Till grund för bedömningen ligger i viss mån även preliminära resultat från de

enkätundersökningar som har genomförts hösten 2014 bland ett urval förskolor. Reservaten fungerar mycket väl för friluftsliv och naturundervisning. Judardammen är ett välbesökt mål för många barn. Även dammen i Kyrksjölöten har blivit mer tillgänglig och attraktiv som besöksmål. Nya spänger bidrar ytterligare till förbättrad tillgänglighet.

De åtta förskolor runt Judarskogen som har svarat på enkäten har angett att de använder reservatet för att leka fritt, uppleva naturen och samla naturföremål. Detta sammanfaller i stort med vad barnen anger är det bästa med reservatet. Man efterfrågar fler dammar för groddjur, anpassade informationsskyltar för barn och lättare rörelse-/hinderbanor för att träna motorik/balans.

De 4 förskolor runt Kyrksjölöten som har svarat på enkäten har angett att de använder reservatet för att leka fritt, promenera, uppleva natur, titta på vilda djur, idrottar. Det barnen tycker är bäst med reservatet är att krypa in i slånärsbuskarna, där det är som en koja och klättra på stenarna.

Som förbättring föreslår man grillplatser, informationsskyltar riktade till barn på låg höjd och skyltning om att hundar ska vara kopplade.

Statusen för de rekreativa värdena har sammantaget bedömts vara ”Gynnsam” i både Judarskogen och Kyrksjölöten.

Förvaltningen bedömer att den sammantagna bevarandestatusen år 2014 är fortsatt ”Övervägande gynnsam” i både Judarskogen och Kyrksjölöten.

Trend: Statusen är under förbättring i båda reservaten, främst när det gäller åtgärder för groddjur i området, men även för andra olika miljöer och rekreativa värden.

Flatens naturreservat

Flatens naturreservat, stadens största friluftsområde, är välbesökt både av närboende och mer långväga besökare. Inom området finns, utöver stora ytor med olika typer av skog, också populära målpunkter såsom Flatenbadet, flera koloniområden och lokaler för föreningsverksamhet, vilka bidrar till en hög nyttjandegrad. Många skolor i närheten använder området i undervisningen.

Efterlevnad av bestämmelser

Förvaltningen anser att efterlevnaden av reservatets föreskrifter och bestämmelser har varit god under året, med undantag för olovliga bosättningar på minst två ställen i reservatet. Under 2014 har förvaltningens ekologer gjort flera tillsynsbesök i Flatens naturreservat. Miljöförvaltningen har följt upp återställning efter

krossverksamheten på Sköndals marker, där del av krossupplaget har tangerat gränsen till reservatet. Eftersom det nu ska byggas bostäder längs gränsen har förvaltningen också varit ute med exploateringskontoret och tittat på gränsmarkeringar. Marken där upplagsverksamheten bedrivits måste saneras, och det gäller också marken några meter in i reservatet där det ligger asfaltmassor och annat.

Problemet med terrängkörning av motorcyklister kvarstår i östra delen av reservatet och förvaltningen har fortlöpande kontakt med polisen. Dispens- och tillståndsärenden som kommit in under året rör tillfälliga pedagogiska kojbyggen, ett utegym vid Flatenbadet och motorbåtskörning i samband med provtagning. Ärendet med kojbyggena kommer att följas under 2015.

Tillsynsrådgivning i Flatenreservatet

Förvaltaren, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, har under 2014 fortsatt att utföra skötselinsatser i reservatet med resurser från den centrala medelreserven. Större delen av naturvårdsarbetet har utförts längs Orhemsvägen, Flatenvägen samt gång- och cykeltvägen vid entrén från Flatenvägen nära värmeverket och ned mot badplatsen ”barnbadet”.

Vidare har åtgärder utförts kring Unga örnars hus vid Flatensjöns södra ände, samt vid den gamla speedwaybanan i anslutning till entrén mot ”barnbadet” på Flatenvägen.

Arbetet har bestått i friställningsåtgärder, vilket innebär att sly/konkurrerande träd har tagits bort kring grova eller på annat sätt värdefulla träd. Träd över 20 cm i diameter som fällts har i stor utsträckning sparats på plats som död ved så opåverkade som möjligt.

Torrängarna vid Orhemsvägen mitt emot Grindstugan har slagits med lie och ängs- och hagmarkerna vid Ekudden har slagits av Naturskyddsföreningen som har brukaravtal med staden. Miljöförvaltningen har medverkat vid diskussioner i fält med stadsdelen och Jacksons trädvård om lämpligt skötselupplägg.

Bedömning av status i Flatens naturreservat

Statusen på reservatets naturvärden har främst bedömts utifrån områdets funktion som regional sammanhållen grön kil, samt utifrån tillståndet för värdefulla biotoper såsom skogsmark, särskilt känsliga vatten- och ädellövsmiljöer samt det öppna kulturhistoriska landskapet. Reservatets naturvärden är i stor utsträckning beroende av att spridningsvägar till omgivande

naturområden upprätthålls och att reservatets värdefulla biotoper bevaras, bland annat genom lämplig skötsel. Spridningsvägen norrut för eklevande arter har försvagats i samband med tidigare planeringen av en biogasanläggning mellan Flatenvägen och Tyresövägen, där såväl träd som marktäcke avlägsnades. Även spridningsvägen västerut mot Farsta har försvagats, med anledning av påverkan på ekmiljöerna inom Sköndals marker. Uppvuxna träd som dessa är svåra att kompensera inom rimlig tid.

Tidigare års inventeringar har visat på mindre gynnsamma förhållanden vad gäller ekmiljöer och gräsmarker samt att det råder brist på död ved i skogsmarkerna. Inventeringarna indikerade ett behov av ökad adekvat skötsel av reservatet och behov av att lämna eller tillföra mer död ved i markerna. Det är därför positivt att de skötselinsatser som startades upp för ett par år sedan, med hjälp av pengar från centrala medelsreserven, har fortsatt under 2014.

Under 2014 har vattenvegetationen inventerats i ett flertal sjöar i staden, däribland Flaten. Inventeringen har skett på uppdrag av miljöförvaltningen inom ramen för miljöövervakningen. Syftet har varit att kunna bedöma sjöarnas ekologiska status. Bedömningen baseras på beräkning av ett så kallat trofiskt makrofytindex (TMI) som svarar på näringsstatus, i första hand totalfosfor. Flaten låg på gränsen mot god status. Bedömning till denna klass motiveras av förekomst av spjutmossa, men motsägs av att den mer näringskrävande vattenaloen påträffades i sjön. Därför kvarstår tidigare klassning ”måttlig ekologisk status”.

Reservatets rekreativa värden har bedömts utifrån tillgänglighet, framkomlighet samt upplevelsevärden för besökarna, med fokus på den mångfald av rekreationsmiljöer och friluftaktiviteter som området erbjuder. Upprustningen av Flatenbadet är positiv då området har stor potential för stockholmarnas rekreation. Stadsdelen plogar upp en bana på isen vid tillräcklig istjocklek, men så har inte varit fallet under 2014. Den skötsel som bedrivits, inte minst utmed promenadstråken, ökar områdets rekreationsvärden, både direkt för att det ser trevligt ut, men också i förlängningen för att det gynnar den biologiska mångfalden i området.

Till grund för bedömningen ligger i viss mån även preliminära resultat från de enkätundersökningar som har genomförts hösten 2014 bland ett urval förskolor. Reservaten fungerar mycket väl för friluftsliv och naturundervisning.

De 10 förskolor runt Flatens naturreservat som har svarat på enkäten har angett att de använder reservatet för att leka fritt, promenera, uppleva natur, titta på vilda djur, idrottar och äter

matsäck. Det barnen tycker är bäst med reservatet är att bara vara i naturen och uppleva skog, mark, vatten, djur. Det sämsta är att det är många rötter, svårt att gå och att det är långt att ta sig dit.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Flaten år 2013 är ”Mindre gynnsam”.

Trend: Statusen är under förbättring, speciellt vad gäller skötselinsatser. Vid restaurering i reservatets skogsmiljöer har stammar lämnats i skogen och slätter har bedrivits vid Orhemsvägen. Naturskyddsföreningen har under året också skött en del av en öppna marken vid Ekudden, och stadsdelsförvaltningen har tidigare utvidgat betesfällorna så mer mark nu betas. Om skötselinsatserna fortsätter mer kontinuerligt och platsspecifikt kan statusen övergå till övervägande gynnsam. Förvaltningen bedömer att de rekreationssatsningar som gjorts de senaste åren gynnar reservatets status, men ser också att det finns ytterligare möjligheter att öka de rekreativa värdena i området vad gäller uppskyltning av stigsystem, naturvägledning, tydligare entréer och fler målpunkter.

Sätraskogens naturreservat

Sätraskogens naturreservat är sedan länge omtyckt som både ströv- och närrekreationsområde. Tillgängligheten är god och fina gångstråk som t ex promenadvägen utmed Mälarstranden bidrar till hög nyttjandegrad. Målpunkter såsom de båda baden och campingplatsen lockar även mer långväga besökare till området. Förskolegrupper från hela Skärholmen nyttjar området i sin verksamhet.

Efterlevnad av bestämmelser i Sätraskogen

Miljöförvaltningen anser att efterlevnaden av föreskrifterna i reservatet har varit relativt god under 2014, med några undantag. Ett fåtal klagomål har kommit in till förvaltningen, bland annat att en bom vid Mälarhöjdsbadet har slagits sönder för att kunna köra ner till badet med bil.

Tillstånds- och dispensärenden har gällt ett flertal åtgärder som hänger ihop med byggandet av bergtunnel och hamn i samband med projekt Förbifart Stockholm. Bland annat ska gångbanor och ridstig läggas om, arbetsområdet ska stängslas in och träd ska tas ned på etableringsområdet och för att bredda infarten till Sättra varv.

Andra ärenden har rört bergvärme till idrottsförvaltningens byggnader vid fritidsbåtshamnen och belysning av motionsspår som stadsdelen har ansökt om.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Sätmaskogen

Förvaltningen har gjort ett flertal tillsynsbesök i fält under 2014, de flesta tillsammans med förvaltaren på Skärholmens stadsdelsförvaltning eller den entreprenör de anlitar för naturvårdande åtgärder. Tillsynsbesöken tillsammans med stadsdelen har främst varit rådgivande i skötselfrågor. Stadsdelen har gjort ett bra arbete med att ta fram ett skötselprogram och tidplanering för olika naturvårdande åtgärder de närmaste åren.

Förvaltningen har medverkat vid diskussioner om lämpligt skötselupplägg bland annat när det gäller platser för tillförsel av död ved samt möjligheter att bedriva en mer variationsrik skötsel av gräsmarkerna. Förvaltningen uppfattar att förvaltaren har ambitionen att stärka reservatets värden genom anpassad skötsel under kommande år.

De naturvårdande insatserna under 2014 har bestått i röjning av salixbestånd på öppen igenväxande mark, friställning av ekar på ett flertal områden, fällning av aspar i brynmiljöer och återställning av kulturlandskap/odlingsmark samt slåtter av en stor del av reservatets öppna gräsmarker.

De träd som fällts har huvudsakligen varit aspar, men även björkar, ekar och lönnar. Ett antal höga trädruiner av mindre ekar har skapats som friställningsåtgärd för större ekar. På så vis har eken som resurs tagits tillvara som stående död ved som under en lång tid framöver kan generera naturvärden.

Längs med Sätmaskåns ravin har ett flertal almar som dött av almsjuka och även ett antal alar som dött tagits ned, och i stor utsträckning lämnats kvar som död ved på plats.

Överlag har träd över 20 cm i diameter som fällts i stor utsträckning sparats på plats som död ved så intakta som möjligt. Ett flertal så kallade biodepåer av ris har också lagts ut i hela området.

Att slåttern har kommit igång igen efter att den så kallade fornminnesgruppen lades ned år 2010 är mycket positivt. Ytorna slås nu med hjälp av slätterbalk, med undantag av en del av Varpaängen som från och med år 2014 slås med lie av Sätmaskogens slättergille.

Förvaltningen har också träffat idrottsförvaltningen och ridklubben på Sätmask stall tillsammans med stadsdelen på ett inledande möte för att reda ut skötselansvar för de öppna ytorna uppe på platån runt ridbanorna. Samtalen kommer att fortsätta under 2015.

Slutligen har de byggen och åtgärder som kommer att ske i samband med att Förbifart Stockholm byggs inneburit ett flertal besök på plats i reservatet tillsammans med Trafikverket och andra förvaltningar i staden.

Projekt i reservatet

Under året har förvaltningen medverkat vid ett antal möten som rör Förbifart Stockholm, främst tillsammans med Trafikverket och/eller trafikkontoret. Förvaltningen har särskilt bevakat frågor om kompensationsåtgärder, men under året har också andra frågor varit aktuella som rör bland annat rör återställningplaner och avverkning av träd i gränsen mellan reservatet och arbetsområdet. Förvaltningen har också medverkat vid de förhandlingar som har pågått i mark- och miljödomstolen i målen om grundvattenbortledning och tillfällig hamn i Sätmaskogens naturreservat. Domen är överklagad men har ett verkställighetsförordnande, vilket innebär att Trafikverket kan ta tillståndet i anspråk trots att domen inte vunnit laga kraft. Det innebär att arbeten kommer att påbörjas under 2015.

Statusbedömning i Sätmaskogen

Reservatets naturvärden har främst bedömts utifrån områdets funktion som regional sammanhållen grön kil, samt utifrån tillståndet för värdefulla biotoper såsom skogsmark, ädellövsmiljöer, det öppna kulturhistoriska landskapet, liksom de ekologiskt särskilt känsliga vatten- och strandmiljöerna.

Tidigare års inventeringar i ek- och barrskogsmiljöer har visat på brister i skötseln av dessa miljöer och att mängden död ved behöver öka i reservatet, likaså att gräsmarkerna inte sköts på bästa sätt för att gynna en variationsrik flora. Skötseln har nu avsevärt förbättrats vilket påverkar statusbedömningen i positiv riktning. Det ingrepp som den nya ridanläggningen har medfört i centrala delar av reservatet, har ännu inte har kompenseras i enlighet med beslutet om reservatsdispens. Detta påverkar också statusbedömningen.

Bevarandestatusen för de rekreativa värdena i Sätmaskogen bedöms utifrån tillgänglighet, upplevelsevärden samt pedagogik. Den ökade satsningen på aktivetsanordningar, för både sommar- och vinteraktiviteter som förvaltaren har genomfört anser förvaltningen vara positiv, även om vissa tillsynsåtgärder har krävts i anläggningsskedet. Nedskärningen av den pedagogiska verksamhet som bedrivits genom fältskolan i Skärholmen bedöms vara negativ då det minskar barns möjlighet att nyttja reservatet och lära om såväl den omgivande miljön som miljösamband i stort.

Till grund för bedömningen ligger i viss mån även preliminära resultat från de enkätundersökningar som har genomförts hösten 2014 bland ett urval förskolor. Reservaten fungerar mycket väl för friluftsliv och naturundervisning.

De 9 förskolor runt Sätmaskogen som svarat på enkäten anger att de promenerar, upplever natur, samlar naturföremål och äter matsäck i reservatet. Det bästa med reservatet tycker de är upplevelsen av

skogen, stora ytor och närheten. Det sämsta är resan tillbaka och renhållningen.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Sätterskogen 2014 är ”Mindre gynnsam”.

Trend: Förvaltningen ser positivt på förvaltarens skötselplanering och bedömer att om kontinuerlig skötsel sätts in under längre tid framöver kommer statusen sannolikt att förbättras. De rekreativa satsningar som gjorts kommer sannolikt att öka de rekreativa värdena kommande år. I rapporten Utveckling av Stockholms naturreservat presenteras en rad förslag på ytterligare satsningar som kan göras så som förtydliga områdets båt/varvshistoria, ekoturism, återinföra fältskolan med mera.

Hansta naturreservat

Bevarandestatusen för naturvärdena i Hansta bedöms främst utifrån området som en sammanhållen regional värdekärna, med dess variation av värdefulla biotoper.

Hansta hör till Järvafältet och ingår därmed i ett av Stockholmstraktens största strövområden. Reservatet har mycket skog som ansluter till naturreservat i Järfälla och Sollentuna. Södra delen gränsar till Igelbäckens kulturresevat i Stockholm. Ett område med särskilt värdefulla ek- och hassellundar, är utpekad som Natura 2000-område enligt EU:s habitatdirektiv. Det ålderdomliga jordbrukslandskapet är i det närmaste intakt med ett stort antal fornlämningar från bronsåldern och framåt. Inom reservatet ligger Barkarby motorstadium som drivs av Järva motorklubb. Verksamheten får bedrivas till och med år 2017.

Från bostadsområdena i Norra och Södra Järva når man lätt Hansta, och även från grannkommunernas angränsande friluftsområden. Reservatet genomkorsas av många stigar och leder och är populärt hos orienterare och vandrare. Ett antal skolor och förskolor från bostadsområdena i Akalla, Husby och Kista nyttjar området i sin verksamhet. Flera ridstall finns kring Hägerstalund.

Efterlevnad av bestämmelser i Hansta

Den enskilt viktigaste händelsen under 2014 har varit att cirka fyra procent av reservatet har upphävts av stadens kommunfullmäktige på grund av Förbifart Stockholm (KF 2014-04-07 § 25). Att det skulle kunna bli aktuellt med Förbifarten (tidigare kallad Yttre Tvärleden) var en känd förutsättning när naturreservatet bildades. I samband med beslutet om att ändra gränsen för reservatet har kommunfullmäktige fastställt två villkor om kompensationsåtgärder som Trafikverket ansvarar för att genomföra. Det ena villkoret handlar om att genomföra röjning i ädellövskog. Det andra, mer omfattande villkoret, handlar bland annat om att utveckla området för motorcrossbanan till ett attraktivt

entréområde för reservatet som tillgänglig naturpark med salamanderlokaler och tydliggjorda fornlämningar.

Efterlevnaden av föreskrifter och bestämmelser i den kvarstående delen av reservatet har under 2014 varit generellt varit god men med vissa undantag. Tjuvtippning av bilvrak, återkommande olovliga bosättningar samt annan nedskräpning har förekommit.

Under året har förvaltningen fortsatt kommunicera med Järva motorklubb angående hanteringen av de upplag av massor som klubben har införskaffat för uppbyggnad och underhåll av motorcrossbanan. Förvaltningen har vid två tillfällen förelagt klubben att ta bort och/eller flytta upplag av massor och annat material samt komma in med en skriftlig redovisning av planerad hantering av återstående upplag. Handläggning av ärendet fortsätter under 2015.

Trafikverket har sökt reservatstillstånd för siktröjningar för inmätning av stomnät inför Förbifarten. Genom diskussion och syn på plats har de kommit fram till en mätmetod med så kallad mätmast som innebär att behovet av att röja bort träd och grenar har minskat väsentligt. Åtgärden planeras till hösten 2015.

Attunda OK har under året dels arrangerat en nattlig mindre löpartävling som till viss del berörde Hansta, dels en orienteringstävling med cirka 750 tävlande inom delar av Hansta. Förvaltningen hade en god dialog med klubben inför tävlingstillfällena angående särskilt känslig natur i reservatet. Negativ påverkan kunde därför undvikas.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter under året

Förvaltningen har besökt reservatet vid sammanlagt elva tillfällen under 2014, både på egen hand och i sällskap med trafikkontoret, med flera förvaltningar, Järva motorklubb, Trafikverket och deras entreprenörer.

Den naturvårdande skötseln av reservatet har varit eftersatt i några år vilket har resulterat i igenväxning av ekmiljöer och slättermark. Framöver anlitar trafikkontoret arrendatorn för Hästa gård, Naturskog AB, för denna skötsel. Under hösten har en första försiktig utglesning av hassel- och ekmiljöerna i Natura 2000-området påbörjats, efter samråd med länsstyrelsen och stadsmuseet. Skötselåtgärderna i N2000-området är en av de kompensationsåtgärderna som sattes som villkor i samband med kommunfullmäktiges beslut om att ändra reservatets gräns. Kompensationsåtgärden utförs dock i flera steg under de närmaste åren, eftersom åtgärden totalt sett är mycket omfattande och behöver följas upp.

Den andra beslutade kompensationsåtgärden, som rör omvandlingen av området för motorcrossverksamhet till bland annat ett attraktivt entréområde, kan påbörjas först efter 2017, då verksamheten inte längre är tillåten enligt beslut från Regeringen.

Under året har motorcrossverksamheten fortsatt som träningsverksamhet. Förvaltningen har som nämnts varit i kontakt med Järva motorklubb vid ett flertal tillfällen under året, bland annat angående klubbens upplag av massor.

Naturskog har slåttat två fornlämningsområden i entrén till reservatet vid Hägerstalund efter samråd med stadsmuseet, med fint resultat. Bögs gård har slåttat några av reservatets öppna marker. Åtgärden kommer dock framöver att hanteras av Naturskog. Hästbete har pågått enligt gällande arrendeavtal med stallen kring Hägerstalund.

Under året har Naturskog, på uppdrag av trafikkontoret, påbörjat en detaljerad genomgång av Hanstas olika naturområden och tillhörande skötselplan. Målet är att under 2015 ha tagit fram en mer detaljerad och uppdaterad digital skötselplan som kan användas för en mer aktiv uppföljning och planering av skötselåtgärder i reservatet. Förvaltningen ser mycket positivt på detta och kommer delta i det fortsatta framtagandet.

Under året har förvaltningen medverkat vid ett antal möten som på olika sätt rör Förbifart Stockholm, främst tillsammans med Trafikverket och/eller trafikkontoret. Liksom föregående år har förvaltningen särskilt bevakat frågor om kompensationsåtgärder, men under året har också andra frågor varit aktuella som rör bland annat rör återställningsplaner och avverkning av träd i gränsen mellan reservatet och arbetsområdet. Förvaltningen har också medverkat vid de förhandlingar som har pågått i mark- och miljödomstolen i målen om grundvattenbortledning i bland annat Hansta naturreservat. Domen är överklagad men har fått verkställighet, vilket innebär att arbeten kommer att påbörjas under 2015 i naturreservatet.

Statusbedömning i Hansta

Bevarandestatusen för Hanstas naturvärden bedöms som en del i ett stort sammanhängande grönområde, Järvakilen. Under 2014 har en stor del av reservatet, cirka fyra procent, upphävts inom den del som ska utgöras av Förbifarten. Att det skulle kunna bli aktuellt med Förbifarten (tidigare kallad Yttre Tvärleden) var en känd förutsättning när naturreservatet bildades. Likväl utgör detta en stor förlust även i form av natur- och rekreationsvärden. Nedanstående resonemang fokuserar dock på de delar som fortfarande är skyddade som naturreservat.

I Hanstareservatets inre delar bedöms statusen för naturvärdena 2014 vara fortsatt gynnsam. Förvaltningens tidigare inventering i ekmiljöer har visat på att ett ökat ljusinsläpp i vissa av bestånden är viktigt. Men under hösten har en utglesning påbörjats genom att ta bort en del asp och hassel runt ekarna. De barrskogsmiljöer som inventerades 2010 visade ett tydligt gynnsamt tillstånd.

Resultatet från det hästbete som återupptogs för några år sedan i den öppna marken med skogsdungar norr om Hägerstalund är ännu inte undersökt. Behovet var dock stort i den igenväxande gräsmarken som dessförinnan inte hade betats på många år. Den undersökning som genomfördes 2012 av bevarandestatus för arter i öppna gräsmarker visade på en övervägande gynnsam bevarandestatus för hävdgynnade arter av traditionell karaktär, medan känsligare arter saknades.

I 2013-års uppföljning av bevarandestatus följde förvaltningen upp tidigare kända lokaler för skyddsvärda växter. I Hansta tittade man efter säfferot och krissla, två arter som är beroende av hävd, det vill säga, återkommande skötsel. Förhållandena för dessa två arter har kraftigt försämrats de senaste åren på grund av utebliven hävd. Ingen säfferot kunde noteras och beståndet av krissla hade minskat betydligt. För hävdgynnade arter bedömer förvaltningen därför att bevarandestatusen i Hansta är mindre gynnsam. Generellt bedömer förvaltningen att det finns ett behov av ökad hävd i reservatet, både genom slåtter och bete, till exempel genom får.

Vid miljöförvaltningens groddjursinventering 2008 påträffades bland annat den sällsynta större vattensalamandern i motorcrossbanans dike och små vattensamlingar. Däremot är inte miljön för djuren helt tillfredsställande, då problem finns med igenväxning av diket, uttorkning av pölarna och grumling från pålagda massor på motorcrossbanan. I början av året noterade Järva motorklubb att en kulvert i diket var igensatt och fick därför, efter samråd med förvaltningen, göra en begränsad rensning med hjälp av grävsropa. I övrigt har inga åtgärder genomförts i Stordiket under året.

I urvalet av förskolor som svarade på enkäten om rekreation under 2014 kom endast två förskolor med. Detta speglar sannolikt både att Hansta i stor del gränsar mot andra kommuner och att området inte är lika lätt att ta sig till för förskolor jämfört med till exempel Igelbäcken. Liksom flera andra förskolor i undersökningen uppger den svarande förskolan att man använder reservatet för att främst leka fritt, uppleva natur och samla naturföremål med mera.

Statusen för Hanstas rekreativvärden bedöms ändå i stort vara fortsatt gynnsam. Undantag är bullerstörningar vid motocrossträningen, som dock sker under begränsade tider för träning och tävling. Stadens infotavlor och ledmarkeringar från 2011 inne i skogen har förbättrat tillgängligheten men börjar nu vara i behov av underhåll. Inför kommande arbeten med Förbifarten kommer det att krävas mycket tydlig skyltning och omledning av gång- och cykelvägar för att inte ytterligare försämra tillgängligheten från Akalla.

Det är mycket viktigt att förvaltaren kan förbättra nivån på skötsel och investeringar i enlighet med påbörjade diskussioner och åtgärder under 2014.

Den sammantagna bedömningen av Hansta bedöms vara övervägande gynnsam.

Trend: Statusen har försämrats jämfört med föregående år. År 2013 var Hansta var det enda reservatet som förvaltningen bedömde nå upp till gynnsam status. Under 2014 har skötselåtgärder påbörjats som kommer att förbättra förutsättningarna för såväl artrikedom som rekreation i Hansta. Samtidigt har procent av reservatet upphävts. Att det skulle kunna bli aktuellt till följd av Förbifarten (tidigare kallad Yttre Tvärleden) var en känd förutsättning när naturreservatet bildades. Även om själva skogen inte avverkades under 2014 anser förvaltningen att denna gränsändring bör påverka bedömningen av bevarandestatusen för året som gått. Förlusten av fyra procent skyddad natur är en klar försämring och när marken tas i anspråk innebär det en permanent försvagning av Järvakilen i stort.

Igelbäckens kulturresevat

Igelbäckens dalgång på Järvafältet är till stora delar lagskyddad av de ingående kommunerna. Reservaten är viktiga länkar i det regionala grönsambandet Järvakilen. I Stockholms del har man särskilt lyft fram de höga kulturhistoriska värdena med ett kulturresevat. Kulturresevatet erbjuder sociala mötesplatser i en lugn miljö. Fältet används av ett stort antal människor, främst närboende, skolor och daghem, som strövområde och för många olika aktiviteter. Det bevarade kulturlandskapet ger besökaren en känsla av landsbygd; betande kor, får och hästar uppskattas av många och vid Hästa Gård finns stadens enda jordbruk i drift.

Reservatet har många välanvända stigar och gång/cykelstråk och de gamla gårdarna har ett rikt utbud av aktiviteter, inte minst för barn. Igelbäcken och koloniområdena är andra populära utflyktsmål. De öppna fälten närmast bebyggelsen används för bollspel, rörelselekar och annan ytkrävande rekreation. Fältskolan vid Eggeby gård har naturpedagogisk verksamhet för barn och ungdomar. Granholmstoppen är en fin utsiktsplats med discogolfanläggning och servering. Vid Akalla by finns bangolf och väster om Akallavägen en driving range för golfare. Generellt är tillgängligheten till området mycket god med sex tunnelbanestationer inom promenadavstånd från fältet.

Efterlevnad av bestämmelser i Igelbäckens kulturresevat

Efterlevnaden av bestämmelser i reservatet har generellt varit god med undantag för dumpade bilar, olovliga bosättningar, nedskräpning och staketklippning. Den avhysning som skedde vid

den så kallade ekoodlingen, bakom Hästa gård, under 2013, resulterade i att en omfattande städningsinsats fick genomföras i början av året.

Åtta stycken internremisser har berört kulturreseptatet under 2014. Sedan tidigare finns en flerårig dispens för snöupplag som berör flera reservat. Den har i år förnyats, men syftet är liksom tidigare att ytorna i reservaten endast ska användas i undantagsfall vid extrema snömängder.

Andra internremisser har gällt markundersökningar, dels för utomhusbad vid Eggeby gård, dels för utbyggnaden av t-banan. Den nya Rinkebyterassen har medfört fyra olika remisser; flytt av vattenledning, ny gångväg över fältet, pendente från terrassen samt dikesåtgärder. Förvaltningen har varit ute på gemensamma syner tillsammans med exploateringskontoret i dessa ärenden. Förvaltningen har också yttrat sig över ny butiksbyggnad för försäljning av discgolfprodukter.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i reservatet

Förvaltningen har besökt reservatet vid sammanlagt elva tillfällen under 2014, både på egen hand och i sällskap av förvaltaren trafikkontoret och andra förvaltningar, arrendatorn vid Hästa gård, Naturskog AB, Trafikverket samt Järva discgolfklubb.

Naturskog AB, som tog över arrendet för större delen av kulturreseptatet i oktober 2013, har under året hunnit genomföra en hel del åtgärder som främjar biologisk mångfald och kulturlandskapet. Bland annat har man fortsatt glesa ut i en del av de tidigare igenväxta brynzoner som ansluter mot åkermark. Denna åtgärd, tillsammans med förtydliganden av backdiken och rökning samt slåtter på/vid flera av reservatets fornlämningar har bidragit till att tydliggöra strukturen i det kulturhistoriska landskapet. Genom att en del av del av skogsbrynen har glesats ut ges möjligheter till en mer artrik fältvegetation och ökad solinstrålning på grova tall- och ekstammar.

Åtgärder har också prioriterats vid platser utmed den kulturhistoriska promenadslingan Tidens väg, så att denna kan fortsätta vara attraktiv och tillgänglig för besökare.

Stadsdelsförvaltningen ansvarar för en del av skötseln närmast bebyggelsen i Akalla-Kista. Det gäller framför allt gräsytor med intensiv gräsklippningsskötsel, men de har också ansvar för en del slåttermark och fornlämningar. Dessa kräver en mer anpassad

skötsel och behöver diskuteras mellan de båda reservatsförvaltarna framöver.

Under året har Naturskog, på uppdrag av trafikkontoret, påbörjat en detaljerad genomgång av kulturresevatets olika naturområden och övergripande skötselplan. Målet är att under 2015 ha tagit fram en mer detaljerad och uppdaterad digital skötselplan som kan användas för en mer aktiv uppföljning och planering av skötselåtgärder i resevatet. Förvaltningen ser mycket positivt på detta och kommer delta i det fortsatta framtagandet.

Projekt i resevatet

Miljöförvaltningen har under året lagt ner tillsynstid på att delta i diskussioner om olika projekt och bistå med information om resevatsbestämmelser, naturvärden och behov av hänsyn.

Kulturresevatet berörs av en rad projekt som normalt inte brukar vara aktuella för skyddade områden. Utbyggnad av motorväg E18 längs med resevatets östra och södra gräns startade 2009. Vägen togs i drift under 2014, men fortfarande kvarstår en del verksamheter och arbeten med återställning inom resevatet. Detta är planerat att avslutas under 2015.

Under året har förvaltningen medverkat vid ett antal möten som på olika sätt rör Förbifart Stockholm, främst tillsammans med Trafikverket och/eller trafikkontoret. Liksom föregående år har förvaltningen särskilt bevakat frågor om kompensationsåtgärder, men under året har också andra frågor varit aktuella som rör bland annat rör återställningsplaner och avverkning av träd i gränsen mellan resevatet och arbetsområdet. Förvaltningen har också medverkat vid de förhandlingar som har pågått i mark- och miljödomstolen i målen om grundvattenbortledning i bland annat Igelbäcken kulturresevat. Domen är överklagad men har förenats med verkställighetsförordnade, vilket innebär att arbeten kommer att påbörjas under 2015 i kulturresevatet.

Planering av en begravningsplats i resevatets sydvästra del påbörjades 2009 och har fortsatt under 2014. Förvaltningen har under året varit ute på syn tillsammans med bland andra kyrkogårdsförvaltningen och fick under vintern möjlighet att svara på planremiss i ärendet. Under året har förvaltningen även bidragit med olika underlag inför planeringen av en eventuell Stockholmsport som även det skulle beröra resevatets sydvästra del.

Skogvaktarkärret som anlades 2006 har under åren växt igen alltmer. Under hösten 2013 genomförde trafikkontoret en omfattande restaurering av kärret för att öppna upp det igen.

Trafikkontoret hade planerat att under 2014 restaurera den dämpningsfunktion som ska möjliggöra att vattenytan kan regleras. En reglering av vattenytan under året skulle ha motverkat en alltför snabb igenväxning av vattenytan. Hästa gård har betesdjur på våtmarken vilka också bidrar till att hålla marken kring kärret öppen. Restaureringen av dämpningsfunktionen är framflyttad till 2015.

Statusbedömning i Igelbäckens kulturresevat

För kulturresevatets samlade bevarandevärden dominerar de försämrade inslagen över förbättringarna under 2014, trots att många naturvårdande åtgärder har genomförts. Bygget av trafikleden E18 innebär fortsatta störningar i det södra och östra gränsområdet. Tillgängligheten till resevatet från dessa håll har varit begränsad under stor del av året. Det påbörjade arbetet med åtgärder kopplade till Rinkebyterrassen har också inneburit försämrade tillgänglighet i delar av resevatet.

Återställningen av ytor som tillfälligt tagits i anspråk för E18-bygget har ännu inte återställts i tillräcklig omfattning.

Liksom tidigare år förekommer en hel del nedskräpning och dumpning av trädgårdsavfall, bland annat i anslutning till koloniområdena. Även olovliga bosättningar och dumpade bilar utgör återkommande problem.

Andra faktorer som spelar in i bedömningen är viss igenväxning av våtmarker. De åtgärder som har genomförts vid Skogvaktarkärret är dock positiva.

Förvaltningens inventering av ekmiljöer i resevatet under 2011 gav resultatet "Övervägande gynnsam bevarandestatus". De röjningsinsatser som har skett under året har varit mycket positiva. För att biologiskt värdefulla träd ska kunna utvecklas på sikt och "Gynnsam status" uppnås behöver förvaltaren fortsätta vidta vissa skötselåtgärder i ekbestånden. Tillgången på död ved behöver säkras inför framtiden. Detta kommer sannolikt att lösas i och med de omfattande avverkningar som sker inom arbetsområdet för Förbifarten. Grova stammar från bland annat ek kan då användas till så kallade faunadepåer i resevatet.

I 2012-års uppföljning av arter knutna till öppna gräsmarker var bevarandestatusen övervägande gynnsam för hävdgynnande arter av traditionell karaktär, men mindre gynnsam för rödlistade arter. Orsaken bedöms främst vara igenväxning på grund av brist på lämpligt anpassat bete samt på ett minskat markslitage.

I 2013-års uppföljning av skyddsvärda växter på tidigare kända lokaler, besöktes lokaler för backsippa och korskovall. Det är två arter som är beroende av bete eller hävd. Statusen för två av

lokalerna för backsippa bedömdes vara god medan den på andra lokaler bedömdes vara akut hotad av igenväxning eller inte återfanns på platsen. Korskovallen var hotad av igenväxning på grund av utebliven hävd på den ena av två besökta lokaler. Flera av de kända lokalerna för backsippa kommer helt att försvinna vid bygget av Förbifart Stockholm. För hävdgynnade arter är bevarandestatusen ”ej gynnsam” till ”mindre gynnsam”.

När det gäller rekreation har som nämnts tillgängligheten varit begränsad i delar området även under 2014. Ett stort antal förskolor ligger relativt nära kulturreseptatet, vilket också speglas i det relativt höga antalet förskolor (28) som har svarat på webenkäten om rekreation. De svarande har angett att de använder reseptatet för att i första hand uppleva natur och delta i organiserad/pedagogisk lek och undervisning. Det som barnen själva tycker är bäst med reseptatet är kunna springa och leka fritt, uppleva skogen/naturen, titta på djur/växter/naturföremål. Som förbättring föreslår man att trafiksituationen förbättras, med färre bilar både inom och på vägen till reseptatet. Man efterfrågar också informationsskyltar anpassade för barn samt bättre renhållning.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatusen i kulturreseptatet 2014 är ”ej gynnsam”.

Trend:

Förvaltningen bedömer att trenden är stabil. Den natur- och kulturlandskapsvårdande skötsel som har genomförts under 2014, sammantaget med vad som är planerat framöver, kommer att bidra till en positiv utveckling i kulturreseptatet. Samtidigt kommer cirka 5 % av reseptatets yta att tas i anspråk vid byggandet av Förbifart. Även andra projekt berör eller kommer att beröra och negativt påverka reseptatet, direkt eller indirekt.

Grimsta naturreseptat

Grimstaskogen har länge använts som friluftsområde och nyttjas flitigt. Området har god tillgänglighet och fina gångstråk och ridstigar, inte minst den långa sammanhängande promenadvägen utmed Mälarstranden. De två strandbaden Kanaan och Maltesholm är mycket populära. Skolor och förskolor från närliggande bostadsområden använder reseptatet i sin verksamhet. Den natursköna och orörda Hässelby holme, som kan nås med båt, ingår också i reseptatet, liksom de värdefulla ekmiljöerna vid Tyska Botten.

Efterlevnad av bestämmelser i Grimsta

Efterlevnaden av föreskrifter och bestämmelser i reservatet har under 2014 varit generellt varit god men med vissa undantag, som nedskräpning och skadegörelse av belysningsstolpar. Under sommaren brann ett 0,5 ha stort område hållmarkstallskog av okänd anledning. Det har brunnit på platsen tidigare men brandfältet är nu större. Ett halvt oljefat som kan ha använts som grill fanns på platsen.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i reservatet

Fältinspektioner har skett vid fem tillfällen under året av olika anledningar. Reservatet sträcker sig över två stadsdelar och förvaltningen har varit ute på tillsynsrundor med både Bromma och Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Reservatsförvaltarna har under 2014 fått medel för skötselinsatser i reservatet, vilket bland annat har omsatts till slåtter av gräsmarker i reservatet och sly och vassröjning vid Räcksta träsk för att öka variationen av livsmiljöer.

Andra ärenden som inneburit besök på plats är diskussioner om ett önskemål från en båtklubb att bygga en vändplan längs strandpromenaden samt dragning av elkabel på Stugängens koloniområde.

Förvaltningen har under 2014 deltagit i möten om Förbifart Stockholm och bevaka frågan inom tillsynsarbetet.

Bedömning av status i Grimsta

Bevarandestatusen har bedömts utifrån områdets funktion i stadens och regionens grönstruktur. Värdefulla biotoper som barrskog, ädellövskog, strandmiljöer och öppna kulturmarker följs upp. Vid förvaltningens tidigare inventeringar av ekmiljöer, barrskog och av öppna gräsmarker bedömdes statusen vara gynnsam till övervägande gynnsam. För att upprätthålla en gynnsam status är det viktigt att det finns förutsättning att bedriva kontinuerlig skötsel för att motverka igenväxning av gräsmarker och brynmiljöer.

Effekten av tidigare exploatering i samma kärnområdet utanför reservatsgränsen, som ledde till en biotopförlust som sannolikt missgynnat skogslevande arter, har inte kompenserats för. Denna biotopförlust är svår att ersätta, varvid detta påverkar statusen negativt.

De rekreativa värdena i Grimsta naturreservat bedöms utifrån tillgänglighet, upplevelsevärden samt möjligheten till pedagogik för besökarna. Till grund för bedömningen ligger i viss mån även preliminära resultat från de enkätundersökningar som har genomförts hösten 2014 bland ett urval förskolor. Reservaten fungerar mycket väl för friluftsliv och naturundervisning.

De 12 förskolor runt Grimsta naturreservat som har svarat på enkäten har angett att de använder reservatet för att leka fritt, promenera, uppleva natur, plocka naturföremål och äter matsäck. Det som är bäst med reservatet är att det känns som det är en riktig skog, att gå till Råcksta träsk och mata fåglarna och att leka fritt i skogen. Det sämsta är nedskräpning och att det ibland är långt att gå.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Grimsta 2014 är ”övervägande gynnsam”.

Trend: Statusen är under förbättring. De senaste årens skötselsåtgärder inom ekmiljöer, öppna gräsmarker, Råcksta träsk med flera naturmiljöer bedömer förvaltningen ytterligare kunna stärka reservatets värden. Likaså åtgärder som gäller motionsspår, gångvägar och sittplatser. Förvaltningen ser ytterligare möjligheter att förtydliga områdets profil genom att lyfta fram potentialen som frilufts- och sportområde, samt att förtydliga entréer och målpunkter mer.

Tillsyn av interimistiskt skydd i Nationalstadsparken

Det tillfälliga skyddet gällde till maj 2014 när skyddet övergick i utökade bestämmelser i detaljplanlagda områden i Nationalstadsparken. En åtalsanmälan gällande en trädfällning som skedde utan tillstånd i november 2012 meddelades vara preskriberat i november 2014. Därmed har ingen olovlig trädfällning skett under det interimistiska skyddet lett till åtal.

